

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ СИСТЕМНИМ СУПРОВОДОМ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ У 2025/2026 Н.Р.

З урахуванням реалій сьогодення та дій правового режиму воєнного стану питання щодо надання освітніх послуг та забезпечення підтримки дітей з особливими освітніми потребами (далі – дітей з ООП) залишаються пріоритетними в 2025/2026 навчальному році. Освітній процес у закладах освіти, у яких навчаються діти з ООП, організовується відповідно до законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» «Про повну загальну середню освіту» та інших актів законодавства з урахуванням безпекової ситуації. Право особи на освіту може реалізовуватися шляхом її здобуття на різних рівнях освіти, у різних формах і різних видів, у тому числі шляхом здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) [2]. Відповідно в сучасних умовах діти з ООП можуть навчатися у спеціальних школах і навчально-реабілітаційних центрах, спеціальних групах і спеціальних класах, групах і класах з інклюзивним навчанням закладів дошкільної та загальної середньої освіти, а також здобувати освіту за індивідуальною формою. Звертаємо увагу на те, що згідно з 55 статтею Закону України «Про освіту» право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти мають їхні батьки [2].

Організація навчання у спеціальній школі та навчально-реабілітаційному центрі регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 №221 «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний цент» (зі змінами) [6].

Звертаємо увагу на те, що зазнало змін нормативно-правове забезпечення організації навчання дітей з ООП у спеціальних групах і спеціальних класах закладів дошкільної та загальної середньої освіти. Механізм утворення та умови функціонування спеціальних груп вихованців у закладах дошкільної освіти регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 04.04.2025 №381 «Про затвердження Порядку утворення та функціонування спеціальних груп вихованців закладів дошкільної освіти», яка набирає чинності з 1 серпня 2025 року [10]. Механізм утворення та умови функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти регламентується наказом Міністерства освіти і науки України від 22.08.2024 №1182 «Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти», який набирає чинності з 1 вересня 2025 року [9]. Спеціальні групи/класи утворюються за наявності відповідного контингенту дітей з ООП у закладі освіти та комплектуються відповідно до категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) здобувачів освіти, ступенів їхнього прояву та рівнів підтримки.

Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної та загальної середньої освіти регламентуються відповідно постановами Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 №530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» (зі змінами) та від 15.09.2021 №957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (зі змінами) (далі – Порядки)

[7; 8]. Порядки визначають організаційні засади функціонування груп/класів з інклюзивним навчанням у закладах освіти, алгоритм зарахування, відрахування та переведення здобувачів освіти до державних та комунальних закладів освіти. Містять рівні надання підтримки в освітньому процесі дітям з ООП, критерії визначення та умови їхнього забезпечення, Індивідуальні програми розвитку регламентують необхідність введення посади асистента вихователя/вчителя, за потреби – асистента учня (дитини), визначають особливості надання корекційно-розвиткових послуг.

Однією із складових підтримки дітей з ООП в освітньому процесі є створення в закладі освіти команди психолого-педагогічного супроводу. Звертаємо увагу, що закладам дошкільної освіти необхідно керуватись новим Положенням про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 09.12.2024 №1713, яке набирає чинності з 1 вересня 2025 року [5]. Заклади загальної середньої освіти продовжують керуватись Примірним положенням про команду супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 №609. Нагадуємо, що засідання команди супроводу можуть проходити в режимі онлайн та/або у змішаному очно-дистанційному форматі. До складу команди супроводу обов'язково залучаються фахівці інклюзивно-ресурсного центру.

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу в групі/класі з інклюзивним навчанням забезпечує асистент вихователя/вчителя, посада якого вводиться з розрахунку одна штатна одиниця на одну групу/клас. Звертаємо увагу, що відповідно до статті 26 Закону України «Про дошкільну освіту» змінена тривалість робочого часу асистента вихователя і становить 35 годин на тиждень на одну тарифну ставку [1]. Посадові обов'язки асистента вихователя/вчителя визначені листами Міністерства освіти і науки України від 25.09.2012 №1/9-675 та від 29.09.2022 №1/11471-22.

Відповідно до Порядків в освітньому процесі індивідуальні соціальні та соціально-побутові потреби дітей з ООП забезпечуються асистентом учня (дитини). Допуск асистента учня (дитини) до закладу освіти здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 №1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього». Нагадуємо про обов'язкове проходження спеціальної підготовки (навчання) асистентів учня (дитини), що можливо реалізувати на базі Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області».

Для моделювання індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з ООП складається Індивідуальна програма розвитку (далі – ІПР). ІПР є обов'язковим документом для забезпечення освітнього процесу всіх дітей з ООП. Розробка ІПР є виключно командною роботою. Запорука якості ІПР – детальне вивчення комплексної оцінки всіма членами команди супроводу та їхня активна участь у її розробці. Хибною є практика перекладання обов'язків з розробки програми на одного з учасників команди. Правильним є шлях, коли кожен член команди супроводу готує свою частину ІПР, наприклад, розділ, та узгоджує її з командою. Важливо пам'ятати, що ІПР обов'язково обліковується в автоматизованій системі роботи інклюзивно-ресурсних центрів на порталі «Україна. Інклюзія». У разі виникнення труднощів у виконанні поставлених завдань ІПР учасники команди супроводу можуть рекомендувати батькам звернутися до інклюзивно-ресурсного центру з метою проведення повторної комплексної оцінки. Нагадуємо, що повторна комплексна оцінка дитини з ООП фахівцями інклюзивно-ресурсного центру проводиться також у разі переходу дитини з ООП з дошкільного закладу освіти в заклад загальної середньої освіти; переходу між рівнями освіти; переведення зі спеціального закладу дошкільної освіти, спеціального закладу загальної середньої освіти, закладу загальної середньої освіти до інклюзивної/спеціальної групи закладу

дошкільної освіти або інклюзивного/спеціального класу закладу загальної середньої освіти; визначення потреби у продовженні тривалості здобуття освіти.

Нагадуємо про необхідність придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку для забезпечення підтримки дітям з ООП, які здобувають освіту в інклюзивних групах/класах у закладах освіти. Придбання спеціальних засобів корекції для осіб з ООП здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 №1289 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти» та наказу Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 №414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти» (зі змінами).

Оцінювання результатів навчання учнів з ООП у закладах загальної середньої освіти здійснюється за системою та загальними критеріями оцінювання, затвердженими МОН, та з урахуванням індивідуального навчального плану (за наявності) [8]. Рекомендуємо ознайомитися з методичними рекомендаціями «Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами», розробленими Державною установою «Український інститут розвитку освіти» в рамках Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні [3].

Навчання дітей з ООП за індивідуальною формою регламентується наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 №8 «Про затвердження Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти» (зі змінами) [4]. Відповідно до статті 12 Закону України «Про дошкільну освіту» така форма здобуття освіти передбачена і для дітей дошкільного віку, проте наразі не затверджено Положення про форми здобуття дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 09.06.2025).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.06.2025).
3. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами: методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ: УІРО, 2024. 40 с.
4. Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 №8 зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#Text> (дата звернення: 09.06.2025).
5. Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 09.12.2024 №1713). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text> (дата звернення: 09.06.2025).
6. Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 №221 зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.06.2025).
7. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 №530 зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>.
8. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 №957 зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.06.2025).

9. Порядок утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 22.08.2024 №1182). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z_1408-24#Text (дата звернення: 09.06.2025).

10. Порядок утворення та функціонування спеціальних груп вихованців закладів дошкільної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.04.2025 №381). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.06.2025).